

Un home carregat de poder: L'emperador August

Si cerquéssim a través de la història del món un home investit de poder absolut, potser no en trobaríem gaires que fossin comparables a l'emperador August. No volem pas fer història, ara, sinó només exposar fredament alguns fets, és a dir, objectivament, anecdòticament.

El període durant el qual regnà August, l'emperador de Roma, fou potser el més significatiu, el més remarcable. Roma conegué aleshores l'època més gloriosa, més gran, més forta. August va a cavall de les dues Eres de la humanitat. El naixement de Jesucrist ocorregué aleshores. La província d'Hispania, on els romans arribaren l'any 218 a. J.C., continuà resistint-los fins alguns segles després. Fou la primera terra del futur Imperi que els llatins intentaren de dominar, i la darrera que conqueriren.

Però hem d'esmentar August per a referir-nos a tres ciutadans romans durant el seu regnat: Titus-Livi, Virgili i Ovidi. I ara entra en escena el primer de tots, Titus-Livi, el fill de Pàdua, un home de talent, estudiós i bon patriota. Un dia August el cridà al palau i li encomanà que escrivís una gran història de la República romana, des dels orígens fins al seu temps. I li oferí la caixa dels secrets, que guardava els documents més antics, amb els pergamins del rei Numa i els relats sobre les glòries de Roma.

Titus-Livi era considerat com el cronista de l'emperador August, un càrrec semblant al que ocupà alguns segles després a França el poeta Jean Racine en temps de Lluís XIV. Aquella «Història Romana» fou, efectivament, escrita: llarga, densa, minuciosa, amb una abundància de notícies sorprenent, amb un estil una mica ampul·lós, amb referències aprofitades d'altres historiadors, sobretot a Polívi, però no podem negar, i encara podem felicitar-nos-en, que la seva obra gegantina arribés a bona fi. Titus-Livi

acomplí perfectament l'encàrrec rebut del seu emperador. La ploma retia fidelitat i obediència al cap suprem.

Un altre dia August cridà el poeta Virgili i li encarregà que escrivís un gran poema, que cantés les glòries de Roma. Virgili era molt festejat al seu temps, i reconegut per tothom com un extraordinari artista, un inspirat poeta com pocs n'hi havia. A Virgili li ocorregué a Roma una cosa semblant al que la nostra Catalunya oferí als poetes Josep Carner i Josep M. de Sagarra, és a dir, que des de molt joves conegueren la fama i la glòria. Virgili era als quinze anys estimat i admirat a Roma, de la mateixa manera que, en aquella edat, Carner i Sagarra guanyaven les Flors Naturals als nostres Jocs Florals.

Però Virgili, en plena glòria i, potser, en el moment més delicat de la seva vida, sofri un error. Per tal d'oferir a l'emperador August un poema excels, una obra digna del seu geni, es trobà a les mans dos temes diferents, dues epopeies, i el nostre home s'hi pensà molt abans d'escollir el millor. I, tal com acostuma a succeir, trià el més compromès, el més contradictori, el més dubtós de tots dos. I així nasqué «L'Eneida», és a dir, la història de l'estranger Enees, que des de la caiguda de Troia navegà per la Mediterrània i arribà al Laci, combaté els seus habitants, matà el seu rei, es casà amb la seva filla, i l'invasor sortí triomfant de la seva empresa perquè acabà dominant tot el país.

Aquest error de Virgili, evident perquè hauria pogut escollir la història veritable de la fundació de Roma, es féu palès algun temps després, quan en arribar a la cinquantena el gran poeta realitzà un viatge a Grècia, el bressol, malgrat tot, de la cultura occidental, i veié sofrir un canvi en les seves idees. En realitat, a la tornada de Grècia, Virgili s'adonà del seu error, però ja aleshores la situació era irreversible.

Prou el poeta confessà la seva confusió i ordenà que calia destruir «L'Eneida», però això fou impossible. L'obra era ja coneguda, perquè se n'havia fet moltes còpies, i no pogué fer altra cosa sinó abandonar el seu treball. I així tenim avui el seu poema inacabat. L'emperador August no aconseguí, sinó en part, el seu desig, malgrat tot el seu poder.

Al costat d'això naixia a Roma un altre drama literari. La simpatia que August manifestava envers Virgili es transformava en rancor i malvolença davant un altre geni de la poesia, que era Ovidi. Aquest fou exiliat pel cap poderós de l'Estat cap a una regió llunyana, a les vores del Danubi, on morí ple de tristesa. Per tal de completar el drama, August prohibí que l'acompanyés la seva esposa, la qual restà a Roma, vídua amb l'espòs en vida, tal como correngué molts segles després a la infanta Isabel a casa nostra, la vídua del darrer comte d'Urgell, aquesta darrera amb més dolor perquè tenia l'espòs empresonat al castell de Xàtiva, on morí escanyat, mentre que Ovidi morí en una relativa llibertat i, bé que lluny de Roma, podia continuar escrivint. Titus-Livi i Ovidi ens han fornit les fonts d'un episodi històric de l'any 509 a. J.C., que acaba de publicar-se aquests dies a Barcelona amb el títol de «Lucrècia». L'ur talent ha servit per a nodrir una nova obra literària.

I ara, per acabar, podríem formular una pregunta: Quina força és més autèntica, legítima i vigorosa, la que acompanya a través dels segles els tres genis extraordinaris, o bé la del seu emperador? Pot superar, l'esperit creador, la força material nascuda d'una circumstància? Qui era més carregat de poder, els tres intel·lectuals que poden, avui encara, instruir-nos i allçonar-nos, o bé un home que fou poderós un dia i que ens apareix avui només com una ombra?

J. B. XURIGUERA